ЧТЕНИЕ ДЛЯ НАЧИНАЮЩИХ

Vidyasagar K. L. V. Sastri

॥ संस्कृतबालादर्शः ॥

(SAṂSKṚTABĀLĀDARŚAḤ)

Версия 0.8 от 27.04.2022

अनुक्रमणिका

Оглавление

अक्षर-माला – алфавит 4

स्वराः अथवा अचः – гласные 4

॥ व्यञ्जनैः सह अचां योगे अचां चिह्नानि ॥Написание гласных после согласных 4

व्यञ्जनानि अथवा हलः – согласные 5

॥ स्वर-व्यञ्जन-योग-रीतिः ॥ Написание гласных после согласных 5

अक्षर-माला-स्वर-युक्त-व्यञ्जनानि Написание гласных после согласных........ 6

संयुक्त-अक्षराणि лигатуры(соединения) 13

Цифры на деванагари и в европейском шрифте........ 14

पाठाः Уроки........ 15

प्रथमः पाठः ॥ १ ॥ Первый урок........ 15

द्वितीयः पाठः ॥ २ ॥ Второй урок........ 17

तृतीयः पाठः ॥ ३ ॥ Третий урок........ 19

चतुर्थः पाठः ॥ ४ ॥ Четвёртый урок........ 21

पञ्चमः पाठः ॥ ५ ॥ Пятый урок 23

षष्ठः पाठः ॥ ६ ॥ Шестой урок 25

सप्तमः पाठः ॥ ७ ॥ Седьмой урок 27

अष्टमः पाठः ॥ ८ ॥ Восьмой урок 29

नवमः पाठः ॥ ९ ॥ Девятый урок 31

दशमः पाठः ॥ १० ॥ Десятый урок 33

एकादशः पाठः ॥ ११ ॥........ 35

द्वादशः पाठः ॥ १२ ॥ 37

त्रयोदशः पाठः ॥ १३ ॥........ 39

चतुर्दशः पाठः ॥ १४ ॥........ 41

पञ्चदशः पाठः ॥ १५ ॥........ 43

षोडशः पाठः ॥ १६ ॥ 45

सप्तदशः पाठः ॥ १७ ॥ 47

अष्टादशः पाठः ॥ १८ ॥ 49

एकोनविंशः पाठः ॥ १९ ॥ 51

विंशः पाठः ॥ २० ॥ 53

एकविंशः पाठः ॥ २१ ॥ 55

द्वाविंशः पाठः ॥ २२ ॥ 58

त्रयोविंशः पाठः ॥ २३ ॥ 61

चतुर्विंशः पाठः ॥ २४ ॥ 64

पञ्चविंशः पाठः ॥ २५ ॥ 67

षड्विंशः पाठः ॥ २६ ॥ 69

सप्तविंशः पाठः ॥ २७ ॥ 71

अष्टाविंशः पाठः ॥ २८ ॥ 74

एकोनत्रिंशः पाठः ॥ २९ ॥ 77

त्रिंशः पाठः ॥ ३० ॥ 80

Избранные पर्याय-шлоки из अमरकोश ॥ 91

१. श्रीगणेशः — नामानि — ८ 91

२. श्रीसुब्रह्मण्यः — नामानि — १६ 91

३. देवाः — नामानि — २६ 91

४. ब्रह्मा — नामानि — १० 91

५. श्रीमहाविष्णुः — नामानि — ३९ 92

६. श्रीशिवः — नामानि — ४८ 92

७. श्रीबुद्धदेवः — नामानि — १८ 93

८. इन्द्रः — नामानि — ३६ 93

९. श्रीमहालक्ष्मीः — नामानि — १४ 94

१०. श्रीपार्वती — नामानि — १७ 94

११. कुबेरः(Повелитель богатств) — नामानि — १७ 94

१२. दिशां (направлений) नामानि — ५ 94

Таблицы для заучивания 96

1. 'इदम्'-शब्दस्य नामपदैः सह प्रयोगः 96

2. 'तद्'-शब्दस्य नामपदैः सह प्रयोगः 96

3. 'एतद्' शब्दस्य नामपदैः सह प्रयोगः 96

4. 'तद्'-युष्मद्-अस्मद्'-शब्दानां क्रियापदैः सह प्रयोगः 96

5. तदीय, मदीय, स्मयमान, वन्ध्य, गत, रम्य, निर्मित, रुचिर, भीत, तादृश, श्रान्त, कृतविद्य — इत्यादयः विशेष्यनिघ्नाः विशेषणशब्दाः, т.е. согласующиеся в роде, числе и падеже с существительным. 97

6. लटि, लङि, लृटि च धातूनां प्र. पु. एकवचने रूपाणि 97

II. Причастия настоящего времени 'शतृ-शानच्'-प्रत्ययौ 98

'शतृ'-प्रत्ययाः (для глаголов परस्मैपद) 98

ii. 'शानच्'-प्रत्ययाः (для глаголов आत्मनेपद) 98

प्रश्नाः Вопросы 99

1. Исправьте (शोधयत), объяснив 99

2. Назовите антонимы (विपरीतपदानि वदत) 99

3. Объясните грамматику слов в предложениях 99

4. Назовите пару к каждому из слов: 99

ग) Переведите на русский: 100

ख) Переведите на санскрит: 100

Словарь 102

॥ संस्कृत-बाल-आदर्शः ॥

अक्षर-माला – алфавит

स्वराः अथवा अचः – гласные

अ *a*	आ *ā*	इ *i*	ई *ī*
उ *u*	ऊ *ū*	ऋ *ṛ*	ॠ *ṝ*
ऌ *ḷ*	--	ए *e*	ऐ *ai*
ओ *o*	औ *au*	अं *aṃ*	अः *aḥ*

॥ व्यञ्जनैः सह अचां योगे अचां चिह्नानि ॥

Написание гласных после согласных

अ = -- ; आ = ◌ा	ऋ = ◌ृ ; ॠ = ◌ॄ	ओ = ◌ो ; औ = ◌ौ
इ = ◌ि ; ई = ◌ी	ऌ = ◌ॢ ;	
उ = ◌ु ; ऊ = ◌ू	ए = ◌े ; ऐ = ◌ै	अं = aṃ ; अः = aḥ

य *ya*	र *ra*	ल *la*	व *va*	श *śa*
या	रा	ला	वा	शा
यि	रि	लि	वि	शि
यी	री	ली	वी	शी
यु	रु	लु	वु	शु
यू	रू	लू	वू	शू
यृ	--	--	वृ	शृ
यॄ	--	--	वॄ	शॄ
--	--	--	वॢ	शॢ
ये	रे	ले	वे	शे
यै	रै	लै	वै	शै
यो	रो	लो	वो	शो
यौ	रौ	लौ	वौ	शौ
यं	रं	लं	वं	शं
यः	रः	लः	वः	शः

ष *ṣa*	स *sa*	ह *ha*	ळ *ḻa*	क्ष *kṣa*	ज्ञ *jña*
षा	सा	हा	ळा	क्षा	ज्ञा
षि	सि	हि	ळि	क्षि	ज्ञि
षी	सी	ही	ळी	क्षी	ज्ञी
षु	सु	हु	ळु	क्षु	ज्ञु
षू	सू	हू	ळू	क्षू	ज्ञू
षृ	सृ	हृ	--	क्षृ	ज्ञृ
षॄ	सॄ	हॄ	--	क्षॄ	ज्ञॄ
षॢ	सॢ	हॢ	--	क्षॢ	ज्ञॢ
षे	से	हे	ळे	क्षे	ज्ञे
षै	सै	है	ळै	क्षै	ज्ञै
षो	सो	हो	ळो	क्षो	ज्ञो
षौ	सौ	हौ	ळौ	क्षौ	ज्ञौ
षं	सं	हं	ळं	क्षं	ज्ञं
षः	सः	हः	ळः	क्षः	ज्ञः

संयुक्त-अक्षराणि лигатуры(соединения)

из двух согласных

क् + क = क्क *k-ka*	ण् + ण = ण्ण *ṇ-ṇa*	म् + म = म्म *m-ma*
क् + त = क्त *k-ta*	त् + त = त्त *t-ta*	य् + य = य्य *y-ya*
क् + य = क्य *k-ya*	त् + न = त्न *t-na*	र् + क = र्क *r-ka*
क् + र = क्र *k-ra*	त् + य = त्य *t-ya*	र् + य = र्य *r-ya*
क् + व = क्व *k-va*	त् + र = त्र *t-ra*	ल् + प = ल्प *l-pa*
क् + श = क्श *k-śa*		ल् + य = ल्य *l-ya*
क् + ष = क्ष *k-ṣa*	द् + द = द्द *d-da*	ल् + ल = ल्ल *l-la*
क् + स = क्स *k-sa*	द् + ध = द्ध *d-dha*	व् + य = व्य *v-ya*
ग् + ग = ग्ग *g-ga*	द् + भ = द्भ *d-bha*	श् + य = श्य *ś-ya*
ग् + म = ग्म *g-ma*	द् + म = द्म *d-ma*	ष् + ण = ष्ण *ṣ-ṇa*
ग् + य = ग्य *g-ya*	द् + य = द्य *d-ya*	ष् + म = ष्म *ṣ-ma*
ङ् + त = ङ्त *ṅ-ta*	न् + न = न्न *n-na*	स् + क = स्क *s-ka*
च् + च = च्च *c-ca*	प् + त = प्त *p-ta*	स् + न = स्न *s-na*
ज् + ज = ज्ज *j-ja*	प् + प = प्प *p-pa*	स् + स = स्स *s-sa*
ट् + व = ट्व *ṭ-va*	प् + र = प्र *p-ra*	ह् + ण = ह्ण *h-ṇa*
ड् + ड = ड्ड *ḍ-ḍa*	ब् + ब = ब्ब *b-ba*	ह् + य = ह्य *h-ya*
ड् + र = ड्र *ḍ-ra*	भ् + न = भ्न *bh-na*	ञ् + ज = ञ्ज *ñ-ja*

संयुक्त-अक्षराणि лигатуры из трёх согласных

क् + ष् + ण = क्ष्ण *k-ṣ-ṇa*

क् + ष् + म = क्ष्म *k-ṣ-ma*

क् + ष् + व = क्ष्व *k-ṣ-va*

ग् + भ् + य = ग्भ्य *g-bh-ya*

घ् + र् + य = घ्र्य *gh-r-ya*

ङ् + घ् + य = ङ्घ्य *ṅ-gh-ya*

च् + छ् + व = च्छ्व *c-ch-va*

ण् + ट् + य = ण्ट्य *ṇ-ṭ-ya*

त् + प् + र = त्प्र *t-p-ra*

त् + म् + य = त्म्य *t-m-ya*

त् + र् + य = त्र्य *t-r-ya*

द् + ध् + व = द्ध्व *d-dh-va*

द् + ब् + र = द्ब्र *d-b-ra*

द् + भ् + य = द्भ्य *d-bh-ya*

द् + भ् + र = द्भ्र *d-bh-ra*

द् + र् + य = द्र्य *d-r-ya*

न् + त् + य = न्त्य *n-t-ya*

न् + त् + र = न्त्र *n-t-ra*

न् + द् + य = न्द्य *n-d-ya*

र् + ग् + य = र्ग्य *r-g-ya*

र् + ध् + व = र्ध्व *r-dh-va*

श् + च् + य = श्च्य *ś-c-ya*

ष् + ट् + य = ष्ट्य *ṣ-ṭ-ya*

ष् + ट् + व = ष्ट्व *ṣ-ṭ-va*

ष् + प् + र = ष्प्र *ṣ-p-ra*

स् + त् + य = स्त्य *s-t-ya*

स् + त् + र = स्त्र *s-t-ra*

ह् + म् + य = ह्म्य *h-m-ya*

Цифры на деванагари и в европейском шрифте

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

पाठाः Уроки

प्रथमः पाठः ॥ १ ॥ Первый урок

अजः

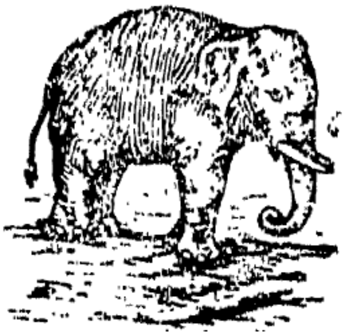

गजः

अयम् अजः ।

अयं गजः ।

बाला

माला

इयं बाला ।

इयं माला ।

पात्रम्

नेत्रम्

इदं पात्रम् ।

इदं नेत्रम् ।

संस्कृतबालादर्शे

प्रथमः पाठः — अजः — गजः

क) प्रश्नाः १. अयं कः ? २. इयं का ? ३. इदं किम् ?

ख) 'इदम्'(это)-शब्दस्य लिङ्ग-त्रयेऽपि प्रथम-विभक्ति-रूपाणि

	एक-वचनम्	द्वि-वचनम्	बहु-वचनम्
पुं-लिङ्गे	अयम्	इमौ	इमे
स्त्री-लिङ्गे	इयम्	इमे	इमाः
न-पुंसक-लिङ्गे	इदम्	इमे	इमानि

ग) 'इदम्'-शब्दस्य रूपैः वाक्यानि पूरयत —

१. _______ अश्वः । ३. _______ जिह्वा । ५. _______ मुखम् ।
२. _______ विश्वम् । ४. _______ नासा । ६. _______ नरः ।

घ) अक्षरं लिखत क् + आ = ______ त् + आ = ______ क् + इम् = ______

शब्द-अर्थ-कोशः словарь

अयम् m इयम् f इदम् n этот, эта, это	गज m слон	पात्र n сосуд
कः m का f किम् n Кто? Что?	जिह्वा f язык	बाला f девочка
	नर m человек	माला f гирлянда
अज m козёл	नासा f нос	मुख n лицо, рот
अश्व m конь	नेत्र n глаз	विश्व n мир

Грамматические термины

существительное विशेष्यम्

adj. adjectivum прилагательное विशेषणम् (может быть в любом из трёх родов)

m masculinum мужской род पुंलिङ्गम्

f femininum женский род स्त्रीलिङ्गम्

n neutrum средний род नपुंसकलिङ्गम्

P. активный залог परस्मैपदी

Ā. средний залог (медий) आत्मनेपदी

U. оба залога (активный и средний) उभयपदी

ppr. participium praesens причастие настоящего времени

pp. participium perfecti passivi пассивное причастие прошедшего времени

द्वितीयः पाठः ॥ २ ॥ Второй урок

वृक्षः

अयं वृक्षः ।   सः गजः ।

गजः गच्छति ।   अजः तिष्ठति ।

वृक्षः फलति ।   रामः पठति ॥[2]

लता

इयं लता ।   सा बाला ।

बाला तिष्ठति ।   माला म्लायति ।

लता पुष्प्यति ।   सीता वदति ॥

पुष्पम्

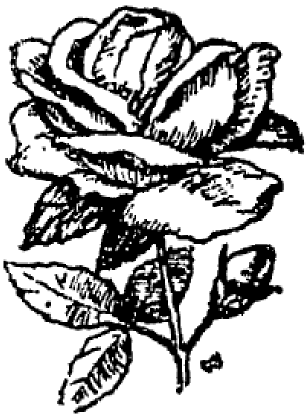

इदं पुष्पम् । तत् पात्रम् ।

पात्रं पतति । नेत्रं स्फुरति ।

पुष्पं विकसति । मुखं लसति ॥

[2] Существует два вида знаков препинания (दण्ड): '।' обозначает конец предложения или половину стиха; '॥' обозначает конец абзаца или стиха.

द्वितीयः पाठः — वृक्षः — लता — पुष्पम्

क) प्रश्नाः

१. सः कः ?   ३. सा का ?   ५. तत् किम् ?

२. कः गच्छति ?   ४. का तिष्ठति ?   ६. किं पतति ?

ख) ‘तद्’(то)-शब्दस्य लिङ्ग-त्रयेऽपि प्रथम-विभक्ति-रूपाणि

	एक-वचनम्	द्वि-वचनम्	बहु-वचनम्
पुं-लिङ्गे	सः	तौ	ते
स्त्री-लिङ्गे	सा	ते	ताः
न-पुंसक-लिङ्गे	तत्	ते	तानि

ग) ‘तद्’-शब्दस्य रूपैः वाक्यानि पूरयत —

१. _________ चूतः ।   ३. _________ वटः ।   ५. ________ जाती ।

२. ______ मालती ।   ४. ______ कमलम् ।   ६. ______ कुसुमम् ।

घ) Окончания настоящего времени:

प्र.	०ति	०तः	०अन्ति	Например:	गच्छति	गच्छतः	गच्छन्ति
म.	०सि	०थः	०थ		गच्छसि	गच्छथः	गच्छथ
उ.	०मि	०वः	०मः		गच्छामि	गच्छावः	गच्छामः

सः m सा f तत् n тот, та, то

कमल n лотос

कुसुम n цветок

गम् (गच्छति) P. ходить

चूत m манго

जाती f род, вид

पठ् (पठति) P. читать

पत् (पतति) P. падать

पुष्प n цветок

पुष् (पुष्यति) P. цвести

फल् (फलति) P. плодоносить

मालती f жасмин

म्लै (म्लायति) P. увядать

राम m Рама

लता f лиана

लस् (लसति) P. светиться

वट m баньян

वद् (वदति) P. говорить

विकस् (विकसति) P. расцветать

वृक्ष m дерево

सीता f Сита

स्फुर् (स्फुरति) P. трепетать

स्था (तिष्ठति) P. стоять

चतुर्विंशः पाठः ॥ २४ ॥

श्रीविनायकः

प्रतिदिनम् । प्रत्यहम् । अविघ्नम् । निर्विघ्नम् । यद्यपि... तथापि ...॥

अयं कः ? अयं श्रीविनायकः । अस्य पिता कः ? अस्य पिता श्रीपरमेश्वरः । अस्य माता का ? अस्य माता श्रीपार्वती । अस्य भ्राता श्रीसुब्रह्मण्यः ॥

पश्य ! विनायकस्य शरीरं नरस्येव आननं गजस्येव च वर्तेते । अतोऽयं 'गजाननः' इति नाम भजते । यद्यप्यस्य आननं गजस्येव वर्तते तथाप्यस्य दन्त एक एव । गजस्य तु द्वौ दन्तौ स्तः । गजस्येवास्य मुखे शुण्डा विद्यते ।

विनायको विघ्नानां राजा । अतो विद्यारम्भकाले बालास्तं नमन्ति । तथा नम्यमानः स विघ्नान् अपोहति । गोविन्दः प्रतिदिनं विनायकं पूजयति । तेन स निर्विघ्नं सर्वाणि कार्याणि साधयति । त्वमपि प्रत्यहं विनायकं पूजय । तवापि सर्वस्मिन् कर्मण्यविघ्नं भविष्यति । अत एव सर्वेऽपि —

वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ ।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

— इति प्रार्थयन्ते ॥

चतुर्विंशः पाठः — श्रीविनायकः

क) प्रश्नाः

१. विनायकस्य शरीरम् आननं च कथं वर्तेते ? २. अतोऽयं कीदृशं नाम भजते ? ३. कस्य दन्त एक एव, कस्य द्वौ दन्तौ स्तः ? ४. कस्येवास्य मुखे शुण्डा वर्तते ? ५. अयं केषां राजा ? ६. विद्यारम्भकाले बालाः किं कुर्वन्ति ? ७. तथा नम्यमानः स किं करोति ? ८. गोविन्दः प्रतिदिनं किं किरोति ? तेन किं साधयति ? १०. विनायकस्य पूजनेन किं भविष्यति ? ११. प्रत्यहं जनाः कथं प्रार्थयन्ते ?

ख) उचितैः पदैः वाक्यानि पूरयत

१ शुकाः पक्वानि फलानि शालिं _______भक्षयन्ति ।

२ गोपालः सहपाठिभिः _________उद्यानमगच्छत् ।

३ नरः नारी वा विद्यया _____________न शोभते ।

४ आतपः कठोरः, चन्द्रिका __शीतला मनोहरा च ।

५ राघवः अतीव बुद्धिमान् बालकः _____अलसः ॥

ग) एषां पदानाम् एकवचनं वदत — केचित् वानराः फलानि खादन्तः स्थिताः ॥

घ) संख्याशब्दाः от 20 до 30

२० विंशतिः ।
२१ एकविंशतिः ।
२२ द्वाविंशतिः ।
२३ त्रयोविंशतिः ।
२४ चतुर्विंशतिः ।
२५ पञ्चविंशतिः ।
२६ षड्विंशतिः ।
२७ सप्तविंशतिः ।
२८ अष्टाविंशतिः ।
२९ नवविंशतिः или एकोनत्रिंशत् ।
३० त्रिंशत् ॥

ङ) पदच्छेदं कुरुत (осуществите разделение слов):

१ कर्मण्यविघ्नम् । २ अतोऽयम् । ३ तान्यादाय । ४ सर्वेऽपि ॥

अलस ленивый

अपोह् (अप-ऊह्) (अपोहति) P. устранять

आनन n лицо

अविघ्नम् беспрепятственно

इव как, подобно

कठोर суровый

काय m корпус

कार्य n дело

कोटि f १०,०००,०००

गोविन्द m Говинда

तथापि тем не менее

तुण्ड n хобот

दन्त m зуб

नम्यमान почитаемый

निर्विघ्नम् беспрепятственно

परमेश्वर m Великий владыка

पार्वती f Парвати

पूज् (पूजयति) P. почитать

पूजन n почитание

प्रत्यहम् ежедневно

०प्रभ светящийся

प्रार्थ् (प्रार्थयते) Ā. просить

बुद्धिमन्त् разумный

भज् (भजते) Ā. служить

भविष्यति будет

महा० большой

यद्यपि хотя

वक्र кривой

विघ्न m препятствие

विद्यारम्भकाल m время начала познания

विनायक m устранитель (*препятствий*)

शरीर n тело

शीतल прохладный

शुभ् (शोभते) блестеть

शुण्डा f хобот

सम равный

सर्वदा всегда

साध् (caus. साधयति) свершать

सुब्रह्मण्य m Сканда; дружественный брахманам

त्रिंशः पाठः ॥ ३० ॥

उपदेशमाला

(Гирлянда наставлений)

नभसो भूषणं चन्द्रो नारीणां भूषणं पतिः ।

पृथिव्या भूषणं राजा विद्या सर्वस्य भूषणम् ॥१॥

पृथिवी f земля

माता शत्रुः पिता वैरी येन बालो न पाठितः ।

न शोभते सभामध्ये हंसमध्ये बको यथा ॥२॥

शत्रु m враг वैरिन् m неприятель पाठित обучен सभा f собрание

मध्य m середина हंसमध्य n середина лебедей बक m цапля यथा как

क) प्रश्नाः

१. सर्वस्य भूषणम् किम् ? २. कः सभामध्ये न शोभते ?

ख) निर्दिष्टैः पदैः वाक्यानि पूरयत

१. सुशीला नारी गृहस्य __________ (भूषण) ।

२. सुपुत्रः कुलस्य __________ (आभरण) ।

३. सुशिष्यः गुरोः प्रीतेः __________ (पात्र) ॥

सु хороший शील n характер

Избранные पर्याय-шлоки из अमरकोश ॥

१. श्रीगणेशः — नामानि — ८

विनायको विघ्नराज-द्वैमातुर-गणाधिपाः ।
अप्येकदन्त-हेरम्ब-लम्बोदर-गजाननाः ॥१॥

२. श्रीसुब्रह्मण्यः — नामानि — १६

कार्तिकेयो महासेनः शरजन्मा षडाननः ।
पार्वतीनन्दनः स्कन्दः सेनानीरग्निभूर्गुहः ॥१॥

बाहुलेयस्तारकजित् विशाखः शिखिवाहनः ।
षाण्मातुरः शक्तिधरः कुमारः क्रौञ्चदारणः ॥२॥

३. देवाः — नामानि — २६

अमरा निर्जरा देवाः त्रिदशा विबुधाः सुराः ।
सुपर्वाणः सुमनसः त्रिदिवेशा दिवौकसः ॥१॥

आदितेया दिविषदः लेखा अदितिनन्दनाः ।
आदित्या ऋभवोऽस्वप्नाः अमर्त्या अमृतान्धसः ॥२॥

बर्हिर्मुखाः क्रतुभुजः गीर्वाणा दानवारयः ।
वृन्दारका दैवतानि पुंसि वा देवताः स्त्रियाम् ॥३॥

४. ब्रह्मा — नामानि — १०

ब्रह्मात्मभूः सुरज्येष्ठः परमेष्ठी पितामहः ।
हिरण्यगर्भो लोकेशः स्वयंभूश्चतुराननः ॥१॥

	санскрит	перевод	бог
1	पूर्वा	Восток	इन्द्रः
2	आग्नेयी	Юго-Восток	वह्निः
3	दक्षिणा	Юг	वितृपतिः
4	नैर्ऋतः	Юго-Запад	नैर्ऋतः
5	पश्चिमा	Запад	वरुणः
6	वायवी	Северо-Запад	मरुत्
7	उत्तरा	Север	कुबेरः
8	ईशानी	Северо-Восток	ईशः

Таблицы для заучивания.

1. 'इदम्'-शब्दस्य नामपदैः सह प्रयोगः

पुंलिङ्गम्	अयं गजः ।	इमौ गजौ ।	इमे गजाः ।
स्त्रीलिङ्गम्	इयं बाला ।	इमे बाले ।	इमाः बालाः ।
नपुंसकलिङ्गम्	इदं फलम् ।	इमे फले ।	इमानि फलानि ।

2. 'तद्'-शब्दस्य नामपदैः सह प्रयोगः

पुंलिङ्गम्	सः अजः ।	तौ अजौ ।	ते अजाः ।
स्त्रीलिङ्गम्	सा लता ।	ते लते ।	ताः लताः।
नपुंसकलिङ्गम्	तत् पुष्पम् ।	ते पुष्पे ।	तानि पुष्पानि

3. 'एतद्' शब्दस्य नामपदैः सह प्रयोगः

पुंलिङ्गम्	एषः हंसः ।	एतौ हंसौ ।	एते हंसाः ।
स्त्रीलिङ्गम्	एषा माला ।	एते माले ।	एताः मालाः ।
नपुंसकलिङ्गम्	एतत् पात्रम् ।	एते पात्रे ।	एतानि पात्राणि ।

4. 'तद्'-युष्मद्-अस्मद्'-शब्दानां क्रियापदैः सह प्रयोगः

प्र. पु.	सः पाठं पठति ।	तौ पाठं पठतः ।	ते पाठं पठन्ति ।
म. पु.	त्वं पाठं पठसि ।	युवां पाठं पठथः ।	यूयं पाठं पठथ ।
उ. पु.	अहं पाठं पठामि ।	आवां पाठं पठावः ।	वयं पाठं पठामः ।

प्रश्नाः Вопросы

1. Исправьте (शोधयत), объяснив

क) 1. अयं बाला । 4. ते पात्रम् । 7. इमे लताः ।

2. तौ गजः । 5. इदम् अजः । 8. इमे पात्राणि ।

3. एतत् लता । 6. ताः गजाः । 9. एतानि हंसाः ।

ख) 1. अहं पाठं पठति । 4. आवां पाठं पठतः । 7. यूयं पुष्पं नयावः ।

2. त्वं पाठं पठथः । 5. यूयं बालां पश्यन्ति । 8. अहम् अर्थं वदति ।

3. युवां पाठं पठति । 6. तं हंसं पश्यति ।

2. Назовите антонимы (विपरीतपदानि वदत)

1. गच्छति । 3. आरोहति । 5. पूर्वम् ।

2. नयति । 4. उच्चैः । 6. सह ।

3. Объясните грамматику слов в предложениях

i. अहं कृष्णेन सह गृहं गत्वा लेखनीं आनयामि ।

ii भद्र ! त्वं प्रतिदिनं लेखन्या पुस्तकेन च विना पाठालयम् आगच्छसि ।

iii अलं तव कुतूहलेन ।

4. Назовите пару к каждому из слов:

1. यदा __________ । 3. यत्र __________ । 5. न केवलं ________ ।

2. यद्यपि _________ । 4. यदि __________ । 6. यथा __________ ।

b. Отец рассказал его сыну историю.

c. Почему ты его оскорбил?

d. Это – моя книга, та – твоя.

iii. a. О мальчики! Смотрите сюда. На этой грозди цветов пчела.

b. Мы$_{\text{двое}}$ отправились на рынок.

c. Шри Рама по приказу его отца пошёл в лес с Лакшманом.

d. Крестьяне пашут поля в сезон дождей.

शुभं भूयात् । समस्तसन्मङ्गलानि सन्तु ॥

‘जय विजयी भव’

Словарь

अक्षर n слог

अग्र n перед

अग्रहार m подаренная брахманам земля

अङ्कुर m росток

अङ्गुली f палец

अचल m гора

अज m козёл

अट् (अटति) P. странствовать

अतः от этого

अतीव очень

अत्यन्तम् чрезвычайно

अत्यल्प очень маленький

अत्र здесь

अत्रान्तरे тем временем

अथ эдак

अद्य сегодня

अद्यापि даже сейчас

अधीतवन्त् изучавший

अध्ययन n учёба

अनध्याय m не учёба

अनादृत्य пренебрегая

अनित्यता непостоянство

अनुसर् (अनुसरति) P. следовать

अनृत n ложь

अनृतवादिन् говорящий неправду

अन्नदातर् m податель еды

अन्य иной

अन्येद्युः на другой день

अन्विष् (अन्विष्यति) P. искать

अपराधिन् виноватый

अपहर् (अपहरति) P. забирать

अपि *в качестве первого члена предложения обозначает вопрос*; даже, тоже; -то

०अपेक्षया по сравнению с …

अपोह् (अप-ऊह्) (अपोहति) P. устранять

अभिनन्द् (अभिनन्दति) P. хвалить, одобрять

अयम् m इयम् f इदम् n этот, эта, это

अर्ज् (अर्जति) P. получать

अर्थ m богатство

०अर्थम् для …

अर्पितवन्त् положивший

अलम् довольно

अलस ленивый

अवकर m мусор

अवचित्य собрав

अवरुह् (अवरोहति) P. спускаться

अवलोक्य увидев

अविघ्नम् беспрепятственно

अवोचत् сказал(а)

अश्व m конь